

ФІЛОСОФСЬКЕ ОСМИСЛЕННЯ ПРОБЛЕМ ОСВІТИ

DOI : 10.33274/2079-4835-2021-22-2-5-13

УДК (378.046-021.64:338.48):008 (045)

Богатирьова Г. А.,
канд. пед. наук,
доцент

Донецький національний університет економіки
і торгівлі імені Михайла Туган-Барановського,
Кривий Ріг, Україна, e-mail: bohatyryova@donnuet.edu.ua
ORCID: 0000-0003-3790-4735

Труфкін А. Д.
старший викладач

Криворізький державний педагогічний університет,
м. Кривий Ріг, Україна, e-mail: a.trufaldino@gmail.com

КУЛЬТУРОЛОГІЧНА ДОМІНАНТА ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ З ТУРИЗМУ ДО АНІМАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Bohatyryova H. A.,
PhD in Pedagogical
sciences,
Associate Professor

Mykhailo Tuhon-Baranovskyi Donetsk National University
of Economics and Trade, Kryvyi Rih, Ukraine, e-mail:
bohatyryova@donnuet.edu.ua
ORCID: 0000-0003-3790-4735

Trufkin A. D.,
Senior Lecturer

Kryvyi Rih State Pedagogical University,
Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: a.trufaldino@gmail.com

CULTURAL DOMINANT OF PREPARATION OF BACHELORS IN TOURISM FOR ANIMATION ACTIVITIES

Мета. Стаття присвячена дослідженню можливостей культурологічної підготовки бакалаврів з туризму до анімаційної діяльності, яка повинна базуватися на усвідомленні її сутності як сфери культурного дозвілля з урахуванням усіх культурологічних засобів впливу та стимулювання активності студентів. Автори вивчають умови організації анімаційної діяльності на основі запровадження технологій культурологічного змісту. Обґрунтовується необхідність системного підходу до проблеми через розробку структурно-функціональної моделі культурологічного змісту анімаційної діяльності бакалаврів з туризму.

Для досягнення мети було використано комплекс теоретичних та емпіричних методів, за допомогою яких було визначено змістовну культурологічну складову як домінанту анімаційної діяльності, обґрунтовано її роль у підвищенні якості, привабливості та різноманітності туристичного продукту.

Методи. Основними методами дослідження сутності змісту підготовки фахівців з туризму до анімаційної діяльності стали: абстрактно-логічний метод — при визначенні основних проблемних питань формування навчального середовища професійної підготовки бакалаврів з туризму з культурологічною домінантою; метод моделювання — при розробці структурно-функціональної моделі міжкультурної комунікації у анімаційній діяльності, визначенні її багатоаспектності і багатовимірності.

Результати. У контексті дослідження визначено й уточнено зміст процесу анімаційної діяльності, визначено міжкультурну комунікацію як основну умову і пріоритетний організаційний принцип анімаційної діяльності, функції туристичної анімації та їх специфічні ознаки. Уточнено поняття «анімаційний процес» як процес взаємодії аніматора з туристами та визначено, що він передбачає взаємодію представників різних культур у процесі спільної професійної анімаційної діяльності в туризмі. Наголошується на тому, що оволодіння бакалаврами з туризму технологіями культу-

рологічного змісту сприятиме підвищенню якості й різноманітності туристичного продукту та емоційно-образному розвитку особистості фахівця сфери туризму.

Авторами уточнено зміст поняття «анімаційно-культурологічна компетентність», подано авторське визначення анімаційно-культурологічної компетентності бакалаврів з туризму як інтегрованого особистісного утворення, що відображає готовність до анімаційної діяльності, до культурної комунікаційної взаємодії в процесі реалізації анімаційних програм. Визначено, що бакалаври з туризму повинні вміти яскраво і переконливо виражати свої думки, мати розвинуте образне мислення і здатність до імпровізації. Визнано, що пріоритетним у процесі професійної підготовки бакалаврів з туризму до анімаційної діяльності має стати впровадження таких культурологічних технологій, які поєднують в собі логічне й образне при вирішенні професійних завдань. Визначені структурні компоненти анімаційного процесу, його зміст, особливості використання анімаційних технологій культурологічного змісту.

Авторами розроблено структурно-функціональну модель культурологічного змісту анімаційної діяльності бакалаврів з туризму. Визначено структурні компоненти моделі та їх зміст.

Ключові слова: професійна підготовка, анімаційна діяльність, анімаційний процес, культурологічний зміст, моделювання анімаційного процесу, структурно-функціональна модель анімаційної діяльності, культурна комунікація.

Постановка проблеми. Вивчення проблеми культурологічної складової професійної підготовки фахівців сфери туризму до анімаційної діяльності передбачає уточнення її змісту та особливостей як сфери культурного дозвілля. Потребує вивчення сутності поняття «анімаційний процес», який неможливий без сформованої анімаційно-культурологічної компетентності бакалаврів з туризму.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема взаємозв'язку культури й освіти в сучасному глобалізаційному суспільстві є недостатньо вивченою. Її вирішенню присвячені праці В. Власенко, Л. Залізко, В. Марєєвої, Н. Карпової, Є. Михайлевої, В. Смирнова, В. Шейка, Є. Щипанської та ін.

Мета статті — дослідження можливостей культурологічної підготовки бакалаврів з туризму до анімаційної діяльності, яка повинна базуватися на усвідомленні її сутності як сфери культурного дозвілля з урахуванням усіх культурологічних засобів впливу та стимулювання активності студентів. Автори вивчають умови організації анімаційної діяльності на основі запровадження технологій культурологічного змісту. Обґрунтовується необхідність системного підходу до проблеми через розробку структурно-функціональної моделі культурологічного змісту анімаційної діяльності бакалаврів з туризму.

Для досягнення мети було використано комплекс теоретичних та емпіричних методів, за допомогою яких було визначено змістовну культурологічну складову як домінанту анімаційної діяльності, обґрунтовано її роль у підвищенні якості, привабливості та різноманітності туристичного продукту.

Виклад основного матеріалу дослідження. Конкурентоспроможність національного туристичного ринку вимагає якісного кадрового забезпечення галузі. Виходячи з того, що анімаційна діяльність є складовою комплексу туристичних послуг, набуває актуальності культурна комунікація, яка повинна лягати в основу побудови системи й формування освітнього середовища.

Міжкультурну комунікацію в туризмі варто розглядати як: 1) саму діяльність, 2) умову й організаційний принцип цієї діяльності, 3) фактор і критерій якості туристичного продукту, що позиціонується на міжнародному ринку, 4) наукову й навчальну

дисципліну, 5) компонент змісту професійної туристичної освіти, 6) професійно значимі якості і компетенції фахівця міжнародної туристичної діяльності. Міжкультурна комунікація припускає взаємодію представників різних культур у процесі спільної професійної діяльності в туризмі, базується на комунікативній основі і є домінантою анімаційної діяльності.

Міжкультурна комунікація як умова й організаційний принцип діяльності повинна використовуватись при проектуванні й розробці турпродукту, сприяти успішній реалізації функцій туристичної анімації.

Спектр функцій туристичної анімації (рис. 1) досить широкий і спрямований не лише на відновлення фізичних сил, але й на отримання яскравих вражень про світ, про людей різних культур, завдяки чому створює позитивні емоції та стимулює психічну стабільність у процесі взаємодії аніматора з туристами.

Рисунок 1 — Функції туристичної анімації [1; 6]

Анімаційний процес є багатоаспектним і багатовимірним, його основу складає культурологічна домінанта, за допомогою якої створюється якість, привабливість, різноманітність туристичного продукту. Ця діяльність безпосередньо також пов'язана з комунікацією, а тому важливими професійними навичками стають: вміння яскраво та переконливо виражати свої думки, почуття, відношення; вміло поєднувати в своїх думках та поведінці логічне й образне при вирішенні професійних завдань. Саме цим пояснюється необхідність включення в навчальний процес дисциплін, що сприяють оволодінню образним мисленням, здатністю до імпровізації, артистизмом.

Серед соціальних цінностей найбільший вплив на формування особистості, здатної до творчої діяльності, має мистецтво загалом та його різні види, зокрема театральне мистецтво як унікальний і синтетичний вид, що органічно поєднує в собі художнє слово, драматичну дію, пластику, танець, музику, живопис, літературу. Саме театральне мистецтво є особливою формою творчої активності людини, пізнання світу в цілому та визначення свого місця в ньому.

Взаємодія педагогіки туризму і театру виявляється у естетизації навчального процесу підготовки бакалаврів з туризму, яка дозволяє осмислити універсальні можливості цього виду мистецтва, підсилити емоційно-образний розвиток особистості. Саме впровадження елементів театрального мистецтва можна трактувати як інноваційну культурологічну технологію. Необхідність введення елементів театральної педагогіки в професійну туристську підготовку визнають Т. Гальперина, Ю. Геніуш, С. Байлик. Але комплексні дослідження щодо впровадження дисциплін театральної педагогіки у професійну підготовку фахівців сфери туризму не проводились.

Аналіз стану підготовки бакалаврів з туризму до анімаційної діяльності дозволив визначити основні пріоритетні шляхи естетизації навчального процесу. Серед пріоритетних завдань має стати розробка інтегрованого курсу, зміст якого передбачає інтегрування різноманітних технологій культурологічного змісту, що поєднують в собі наочно-художню форму і широку палітру художньо-мистецьких засобів виразності.

Оскільки сфера дозвілля є зоною емоційно позитивних переживань особистості, то своєрідність аніматора — в його природному оптимізмі, почутті гумору, артистизмі, комунікативній культурі, високому рівні розвитку інтелектуально-емоційної культури. Сучасний анімаційний процес передбачає поєднання різноманітних функціональних технологій (стилізацій, метафор, символів), які мають театральне коріння, наближаються до кінематографа та мультиплікації.

Важливим є включення до складу анімації світоглядного потенціалу, що наближає нас до розуміння анімації в широкому розумінні слова як соціокультурного явища. Зауважимо, що сьогодні термін «анімація» зустрічається в багатьох сферах людської діяльності: в медицині, психології, соціології та ін. Насамперед, зміст цього поняття несе в собі консолідуючий характер та характеризує внутрішній аспект взаємовідносин суб'єктів соціокультурного процесу (особливі способи спілкування, діалогу, наповненого участю, почуттям, дією). У зв'язку з цим слід зазначити, що в сучасній науці поняття «анімація» використовується в основному для характеристики відносин у різних формах культурно-дозвілєвої діяльності, але може сприяти психологічній реабілітації, виходу особистості з кризової ситуації, самореалізації та розкриттю творчих здібностей особистості. У той же час різноманіття існуючих форм і програм анімаційної діяльності виокремлює поняття «рекреаційна анімація», «готельна анімація», «туристська анімація».

Анімаційна діяльність вимагає від фахівця таких якостей, як емоційність, виразність, оригінальність, творча активність, свобода руху, почуттів та думок, висока духовність, тобто саме тих якостей, які безпосередньо пов'язані із артистичними задатками особистості. Артистизм — це цілий комплекс якостей особистості, необхідних туристському аніматору в професійній діяльності: виразність слова, жесту, сила впливу на аудиторію, багатство емоцій та здатність управляти ними, творча активність, образне мислення, самотність, націленість на естетичні та духовні ідеали. Саме тому в процесі культурологічної підготовки бакалаврів з туризму потрібно впроваджувати технології, які дозволяють розвинути творчий потенціал особистості шляхом проектування свого життєвого і професійного простору. Це видається можливим в умовах проєктного навчання, коли відбувається сумісна діяльність і активність учасників у рамках проєкту, формування навичок моделювання професійних ситуацій.

Для бакалаврів з туризму важливим є формування анімаційно-культурологічної компетентності, структурними компонентами якої ми вважаємо здатність до імпровізації, в процесі якої відбувається вплив на емоційно-почуттєву та інтелектуальну сфери особистості здобувача цілого комплексу виражальних художніх засобів. Закодовані у мистецьких творах художні образи впливають на формування осо-

бистісного ставлення людини до дійсності, посилюючи механізми поліхудожнього інтегративного впливу.

Опанування акторського мистецтва допоможе фахівцю розвинути задатки природного артистизму та набути вміння використовувати зовнішні прийоми техніки артистизму в анімаційній діяльності, сформувані практичні вміння: долати психологічні бар'єри спілкування, фізичні затиски за допомогою методу фізичних дій, викликати в себе творчий стан, ставити та вирішувати надзавдання, планувати та вміло реалізовувати систему комунікацій, підтримувати зворотній зв'язок в процесі спілкування. У процесі культурологічної підготовки бакалаврів з туризму створюються можливості для розвитку та вдосконалення експресивно-творчих здібностей майбутніх фахівців сфери туризму: сенсорно-перцептивної сфери (здатності до творчого сприйняття, уваги, спостережливості, асоціативної пам'яті тощо).

Ми виходили з положення про те, що анімаційна діяльність має інноваційний зміст, саме тому важливим є проектування процесуального аспекту технологій культурологічного змісту. Зауважимо, що культуризація анімаційної діяльності відбувається за допомогою спеціально розроблених програм, які орієнтовані на творчий досвід спілкування, на психоемоційне відновлення шляхом накопичення позитивних емоцій. Завдяки технологіям культурологічного змісту (наприклад вербальної, ігрової анімації) відкриваються нові резерви для засвоєння мистецьких знань здобувачів вищої освіти, розширюється діапазон художньо-естетичних знань. Зокрема, видовищно-розважальний тип анімаційних програм вимагає сформованості таких якостей аніматора, як: комунікабельність, артистизм, емоційність, уміння розробляти видовищно-розважальні програми та організовувати видовищно-розважальні заходи.

Анімаційна діяльність спрямована на гармонійний розвиток особистості, на формування мотивації до різних способів самодіяльності, вказуючи на їх багатомірність і багатоплановість. Це вид діяльності, пов'язаний із процесами продуктивного творення, опанування культурних цінностей, оволодіння навичками й уміннями спілкування.

Розуміння культурологічного змісту процесу підготовки бакалаврів з туризму до анімаційної діяльності є багатоаспектним та багатовимірним і ґрунтується на усвідомленні значущості культурних засобів впливу на особистість та стимулювання її активності. Важливою складовою цього процесу є міжкультурна комунікація, яка припускає взаємодію представників різних культур у процесі спільної професійної діяльності в туризмі, базується на комунікативній основі і є домінантою анімаційної діяльності (рис. 2).

У цьому сенсі комунікація дає змогу зберегти та збагатити духовно-етичний потенціал суспільства, змінювати культуру в бік її збагачення, розширювати сферу культурних комунікацій, слугувати основою для збереження самотності суспільства.

Висновки. На сучасному етапі анімація є одним із інноваційних напрямів в галузі організації культурнодозвільної діяльності, стимулює повноцінну рекреаційну, освітню, культурну та соціальну діяльність людини в процесі дозвілля. Анімація відрізняється свободою вибору, добровільністю, активністю, ініціативністю; обумовлена національно-етнічними та релігійними особливостями і традиціями; характеризується різноманіттям видів (анімація через пізнання та нові враження, рух, спілкування, заспокоєння, творчість, розваги).

У процесі культурологічної підготовки бакалаврів з туризму створюються можливості для розвитку та вдосконалення експресивно-творчих здібностей майбутніх фахівців сфери туризму, які є пріоритетними для організаторів різних видів анімаційної діяльності.

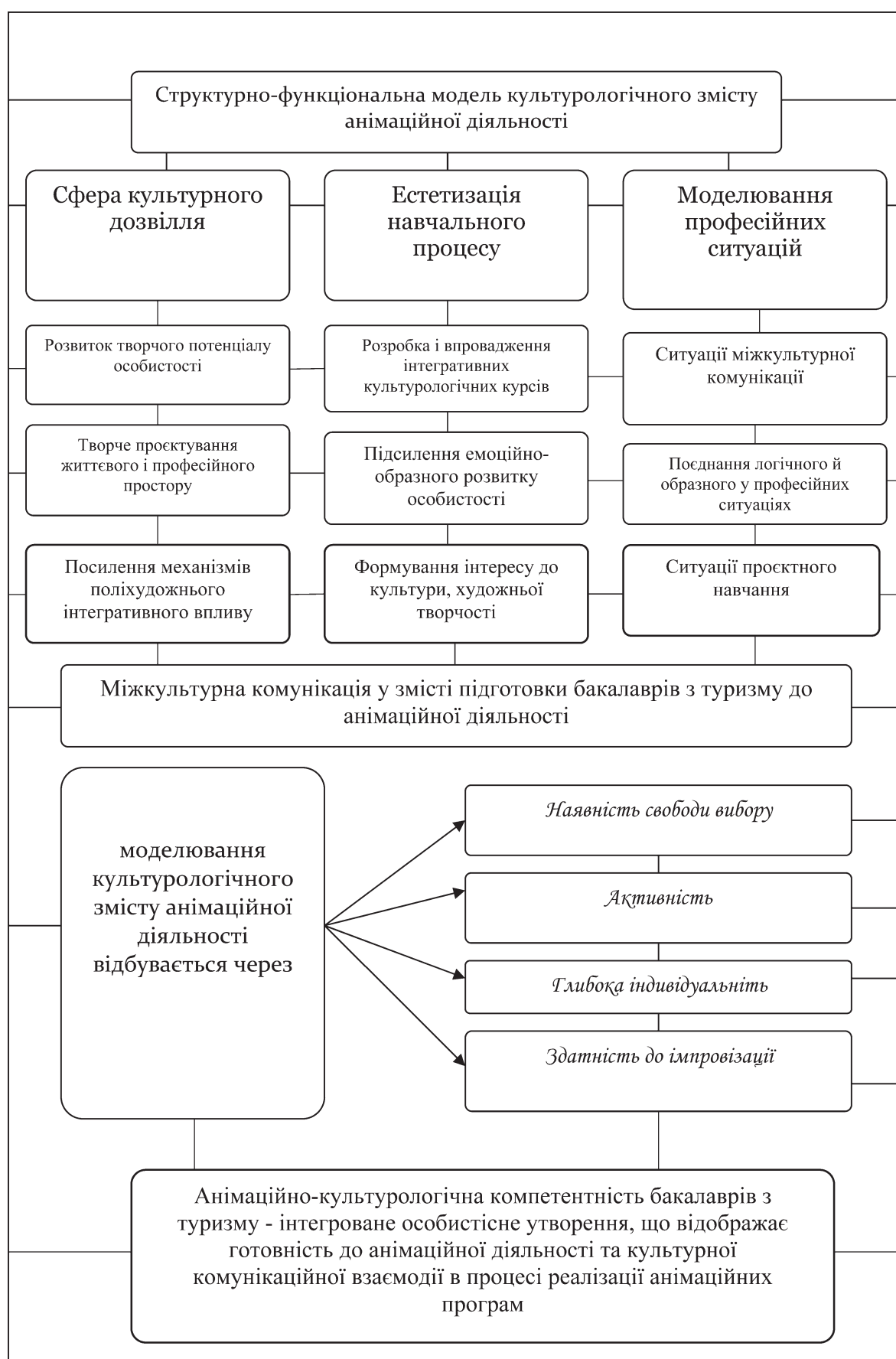

Рисунок 2 — Структурно-функціональна модель культурологічного змісту анімаційної діяльності (розроблено авторами)

Список літератури

1. Безкоровайна Л. В. Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх фахівців з туризмознавства у вищих навчальних закладах : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Запорізький національний університет Міністерства освіти і науки України. Запоріжжя. 2018. 713 с.
2. Богатирьова Г. Формування культурологічної компетентності бакалаврів з туризму засобами образотворчого мистецтва. *Інтелект. Особистість. Цивілізація*, 2020. № 1(20). С. 25–35.
3. Божук Т. Інноваційні підходи до організації анімації в рекреаційно-туристичній діяльності. *Вісник Нац. ун-ту «Львів. політехніка»*. 2008. № 628. С. 406–410.
4. Гарбера О. Є. Організація анімаційної діяльності в структурі комплексного туристичного обслуговування. *Вісник ОНУ ім. І. І. Мечникова*. 2014. Т. 19. Вип. 3/2. С. 50–53.
5. Килимистий С. Класифікація видів анімаційної діяльності в туризмі. Міжнародний вісник: *Культурологія. Філологія. Музикознавство* / Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. 2015. Вип. 2. С. 77–83.
6. Кифяк В. Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. Чернівці : Книги-XXI, 2003. 300 с.
7. Літвінова-Головань О. Зарубіжний досвід практичної підготовки до анімаційної діяльності майбутніх фахівців з туризму. *Український психолого-педагогічний науковий збірник*. 2018. № 13. С. 44–48.
8. Офіційний сайт Всесвітньої ради з подорожей і туризму. World Travel and Tourism Council WTTC. URL : <http://www.wttc.org>.
9. Сергійко В. Ф. Значення анімаційних послуг в сучасній туристичній діяльності. *Географія та туризм*. 2011. Вип. 15. С. 38–45.
10. Щука Г., Чорна Л., Ковальська Л. Підготовка фахівців галузі туризму в світлі нової парадигми вищої освіти. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія: педагогічні науки*. 2019. № 4(19). С. 455–467.
11. Федорченко В. К. Теоретичні та методичні засади підготовки фахівців для сфери туризму: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. К., 2005. 512 с.

References

1. Bezkorovaina, L. V. (2018). *Teoretychni i metodychni zasady profesiinoi pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv z turyzmoznavstva u vyshchyykh navchalnykh zakladakh* [Theoretical and methodical bases of professional training of future specialists in tourism in higher educational institutions]. Thesis Grand PhD in Pedagogic sciences. Zaporizhzhia, 713 p.
2. Bohatyryova, H. (2020). *Formuvannia kulturolohichnoi kompetentnosti bakalavriv z turyzmu zasobamy obrazotvorchoho mystetstva* [Formation of culturological competence of bachelors in tourism by means of fine arts]. *Intelekt. Osobystist. Tsyvilizatsia* [Intelligence. Personality. Civilization], no. 1(20), pp. 25–35.
3. Bozhuk, T. (2008). *Innovatsiini pidkhody do orhanizatsii animatsii v rekreatsiino-turystychnii diialnosti* [Innovative approaches to the organization of animation in recreational and tourist activities]. *Visnyk Natsionalnoho Universytetu «Lvivska politekhnikha»* [Bulletin of National University “Lviv Politechnic”], no. 628, pp. 406–410.
4. Harbera, O. Ye. (2014). *Orhanizatsiia animatsiinoi diialnosti v strukturi kompleksnoho turystrychnoho obsluhovuvannia* [Organization of animation activities in the structure of complex tourist services]. *Visnyk ONU im. I. I. Mechnykova* [Bulletin of I. Mechnykov Odesa National University], vol. 19, issue 3/2, pp. 50–53.

5. Kylymystyi, S. (2015). *Klasyfikatsiia vydiv animatsiinoi diialnosti v turyzmii* [Classification of animation activities in tourism]. *Mizhnarodnyi visnyk: Kulturolohiia. Filolohiia. Muzykoznavstvo* [International Bulletin: Culturology. Philology. Musicology], issue 2, pp. 77–83.
6. Kyfiak, V. F. (2003). *Orhanizatsiia turystychnoi diialnosti v Ukraini* [Organization of tourist activity in Ukraine]. Chernivtsi, Knyhy-XXI Publ., 300 p.
7. Litvinova-Holovan, O. (2018). *Zarubizhnyi dosvid praktychnoi pidhotovky do animatsiinoi diialnosti maibutnikh fakhivtsiv z turyzmu* [Foreign experience of practical training for animation activities of future tourism professionals]. *Ukrainskyi psykholoho-pedahohichnyi naukovyi zbirnyk* [Ukrainian psychological and pedagogical scientific collection], no. 13, pp. 44–48.
8. World Travel and Tourism Council WTTC. Available at : <http://www.wttc.org>. [Accessed 23 January 2020].
9. Serhiiko, V. F. (2011). *Znachennia animatsiinykh posluh v suchasni turystychnii diialnosti* [The importance of animation services in modern tourism]. *Heohrafiia ta turyzm* [Geography and Tourism], issue 15, pp. 38–45.
10. Shchuka, H., Chorna, L., Kovalska, L. (2020). *Pidhotovka fakhivtsiv haluzi turyzmu v svitli novoi paradyhmy vyshchoi osvity* [Training of tourism specialists in the light of the new paradigm of higher education]. *Zbirnyk naukovykh prats Natsionalnoi akademii Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby Ukrainy, ser.: Pedahohichni Nauky* [Collection of scientific works of the National Academy of the State Border Guard Service of Ukraine. Series: pedagogical sciences], no. 4(19), pp. 455–467.
11. Fedorchenko, V. K. (2005). *Teoretychni ta metodychni zasady pidhotovky fakhivtsiv dlia sfery turyzmu* [Theoretical and methodical bases of preparation of experts for sphere of tourism]. Thesis Grand PhD in Pedagogic sciences. Kyiv, Instytut pedahohiky i psykholohii profesiinoi osvity APN Ukrainy Publ., 512 p.

Дата надходження рукопису 28.04.2021

Objective. *The article is devoted to the study of the possibilities of culturological preparation of bachelors in tourism for animation activities, which should be based on the awareness of its essence as a sphere of cultural leisure, taking into account all culturological means of influencing and stimulating student activity. The authors study the conditions of organization of animation activities on the basis of the introduction of technologies of culturological content. The necessity of a systematic approach to the problem through the development of a structural and functional model of the cultural content of the animation activities of bachelors in tourism is substantiated.*

To achieve this goal, a set of theoretical and empirical methods are used, which identify a meaningful cultural component as the dominant animation activity, and substantiate its role in improving the quality, attractiveness and diversity of the tourist product.

Methods. *The main methods of studying the essence of the content of training tourism professionals for animation activities are: abstract-logical method — when determining the main problematic issues in formation the educational environment of bachelors' professional training in tourism with cultural dominance; modeling method — when developing structural and functional model of intercultural communication in animation and determining its multidimensionality and multifacetedness.*

Results. *In the context of the research the content of the process of animation activity is defined and specified, intercultural communication is defined as the main condition and priority organizational principle of animation activity, functions of tourist animation and their specific features are defined. The concept of «animation process» as a process of interaction*

of the animator with tourists is specified and it is defined that this process provides interaction of representatives of various cultures in the course of joint professional animation activity in tourism. There is emphasized that the mastering of bachelors in tourism technologies of cultural content will help improve the quality and diversity of the tourist product and emotional development of the personality of a specialist in the sphere of tourism.

The authors clarify the meaning of the concept of «animation and cultural competence», give the author's definition of animation and cultural competence of bachelors in tourism as an integrated personal entity that reflects the readiness for animation activities, for cultural communication in the implementation of animation programs. It is determined that bachelors in tourism must be able to clearly and convincingly express their thoughts, have a developed figurative thinking and the ability to improvise. It is recognized that the priority in the process of professional training of bachelors in tourism for animation should be the introduction of such culturological technologies that combine logical and figurative aspects in solving professional problems. There are determined the structural components of the animation process, its content, features of the use of animation technologies of culturological content.

The authors have developed a structural and functional model of culturological content of bachelors in tourism. The structural components of this model and its content are determined.

Key words: *professional training, animation activity, animation process, culturological content, modeling of animation process, structural-functional model of animation activity, cultural communication.*